

М. Фурса

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Визначено сутність та проаналізовано основні аспекти соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільної діяльності. Досліджено форми адаптації та способи застосування інструментарію корпоративної соціальної відповідальності в діяльності органів державного управління на основі Міжнародного стандарту ISO 26 000: 2010 “Керівництво з соціальної відповідальності”. Проаналізовано взаємодію та зони відповідальності органів державного управління, бізнес-структур, профспілкових, громадських організацій та інших зацікавлених сторін у процесі становлення в Україні соціально відповідальної суспільності. Обґрунтовано необхідність розробки та реалізації національної стратегії України з корпоративної соціальної відповідальності.

Ключові слова: соціальна відповідальність, відповідальність урядових і неурядових організацій, корпоративна соціальна відповідальність, стандарт ISO 26 000: 2010 “Керівництво із соціальної відповідальності”, національна стратегія України з корпоративної соціальної відповідальності, розвиток місцевих громад, організаційне управління, етика діяльності.

Забезпечення поетапного розвитку України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя населення, соціальної стабільності, культури та демократії ґрунтується на спроможності системи державного управління забезпечувати ефективний управлінський вплив на суспільний розвиток через вчасне та адекватне реагування на трансформації соціально-економічних відносин у країні. Але на заваді реалізації модернізаційної стратегії держави щодо підвищення ефективності діяльності органів влади та поглиблення процесів демократизації суспільства, широкої суспільної підтримки програми реформ постає низка негативних суспільно-політичних реалій, зокрема таких, як:

- низький рівень політичної відповідальності виборних осіб;
- недостатня стійкість політичної структуризації представницьких органів влади;
- відсутність системного діалогу між більшістю та опозицією у Верховній Раді України;
- недосконала система зворотного зв'язку влади та суспільства [1].

Подолання зазначених проблем, забезпечення успішної реалізації реформ, підвищення дієздатності органів влади неможливе без підвищення рівня суб'єктності (фахово та етично усвідомленої спроможності й відповідальної професійної діяльності) органів влади, організацій громадянського суспільства та громадян. У такий спосіб формується взаємодовіра у суспільстві між органами й інститутами влади, бізнес-структурами, організаціями громадянського суспільства та громадянами. Звичайно, що кардинальна зміна стану можлива через розширення можливостей громадської участі, перетворення громадян на впливового суб'єкта трансформацій, формування у суспільстві усвідомлення підзвітності влади та можливості впливати на неї. Зокрема нагальним є:

– на рівні політичних інститутів – посилення представницьких органів влади з одночасним зміцненням механізмів громадського контролю;

– на рівні відносин між органами влади та громадянським суспільством – підвищення відкритості та прозорості влади, удосконалення механізмів участі громадськості в розробленні, ухваленні та реалізації управлінських рішень, механізмів громадського контролю;

– на рівні політичної культури – подолання патерналістського комплексу у ставленні громадян до влади, становлення активістського типу політичної культури з одночасним зростанням у середовищі представників влади та управління почуття відповідальності за результати своєї діяльності [2].

Належне “почуття відповідальності за результати своєї діяльності” може сформуватись лише внаслідок тривалого, осмисленого його культивування. А це актуалізує необхідність теоретико-методологічних рефлексій феномену соціальної відповідальності загалом, і соціальної відповідальності держави, бізнесу інституцій громадянського суспільства зокрема.

Від часу введення у науковий обіг понять “соціальна держава” (Л. Штайн) та “соціальна відповідальність” (А. Боен) вивченню проблеми теоретичних та історичних аспектів формування соціальної відповідальності влади значну увагу приділяли як зарубіжні (зокрема Х. Байер, М. Вебер, Б. Венер, Ю. Габермас, Ф. Каухман, Т. Маршалл, Ф. Нойман, Ю. Офнер, Г. Ріттер, А. Сваан, Ф. Фабрициус, О. Тофлер, Г. Хартвіг, К. Хессе, Е. Хубер), так і вітчизняні вчені (зокрема В. Бабкін, В. Бакуменко, О. Берданова, В. Бульба, В. Гладких, С. Карпукін, А. Колодій, В. Корженко, В. Малиновський, В. Мельниченко, Н. Нижник, В. Нікітін, С. Околіта, А. Оріховський, А. Плахотний, Н. Плахотнюк, В. Погорілко, І. Савченко, В. Соболев, О. Сушинський, С. Танчев, В. Ткаченко, Л. Хижняк, Ю. Чернецький, В. Шаповал, І. Яковюк). Але потребує ґрунтовного теоретико-методологічного опрацювання використання в Україні одного із сучасних ефективних інструментів формування взаємодовіри у суспільстві – корпоративної соціальної відповідальності (КСВ, Corporate Social Responsibility, CSR). Окремі питання впровадження концепції соціальної відповідальності в органах влади висвітлені у наукових публікаціях Н. Закерничної, Л. Корчевної, В. Новикова, О. Никитюка, Т. Мамагової, О. Россошанського, А. Стецика та інших. Саме недостатня вивченість питань державно-управлінського аспекту розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні обумовила предмет цієї статті, яка має на меті – розробку теоретико-методологічних засад державно-управлінського супроводу становлення в Україні системи соціально відповідальної діяльності держави, бізнесу та організацій громадянського суспільства. Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

– визначити сутність та проаналізувати основні аспекти соціальної відповідальності різних суб’єктів суспільної діяльності;

– дослідити форми адаптації та способи застосування інструментарію корпоративної соціальної відповідальності Міжнародного стандарту ISO 26 000: 2010 “Керівництво з соціальної відповідальності” у діяльності органів державного управління;

– проаналізувати взаємодію та зони відповідальності органів державного управління, бізнес-структур, профспілкових, громадських організацій та інших зацікавлених сторін у процесі становлення в Україні соціально відповідальної суспільності;

– обґрунтувати необхідність розробки та реалізації національної стратегії України з корпоративної соціальної відповідальності.

Зasadничим принципом дослідження феномена соціальної відповідальності має бути розуміння її як форми осмислення суб'єктом його суспільної сутності та адекватної цьому своєї свідомої діяльності. Соціальну відповідальність можна розглядати у двох вимірах:

1. Соціальна відповідальність як обов'язок особистості, менеджменту, організації, державної структури приймати рішення і робити дії, які підвищують рівень добробуту, відповідають інтересам як суспільства, компанії, громади, так і кожної окремої людини, що відображає етико-моральний аспект суспільних відносин. Визнання та прийняття соціальної відповідальності є для організації добровільним і пов'язане з її бажанням внести свою дециду у розвиток суспільства, до чого її не зобов'язують ні економічні мотиви, ні юридичні закони. Це дії, вчинки та заходи філантропічного спрямування, яких ніхто не вимагає і які не надають організації відчутної користі чи прибутку. У цьому сенсі соціальна відповідальність розглядається як різновид суспільної, поряд із економічною (яка зводиться до максимізації вигоди, коли діяльність компанії підпорядковується лише зростанню прибутку до тої межі, допоки дії організації не виходять за рамки закону) та юридичною (яка передбачає виконання конкретних законів і норм державного і міждержавного регулювання).

2. Соціальна відповідальність як універсальна форма зв'язку і взаємозалежності особистості, держави та суспільства, їх спроможності оцінити наслідки своєї діяльності для сталого суспільного розвитку “відображає ціннісно-правовий аспект суспільних відносин. Актуалізація цієї ідеї переносить наголос з відповідальності людини перед суспільством і державою на соціальну відповідальність держави перед суспільством і людиною” [3]. Соціальна відповідальність, як оптимальний варіант взаємоузгодженості інтересів, прав та обов'язків суспільних суб'єктів є своєрідним способом взаємного обмеження їх дій щодо природних, економічних, соціальних та культурних реалій. Таким чином, відносини між державою, бізнесом, громадою і особистістю мають формуватися на основі взаємної відповідальності. Це виявляється у прийнятті та дотриманні кожним із зазначених суб'єктів конкретних зобов'язань щодо інших, зокрема щодо “відповідальності державних органів та посадових осіб за невиконання їх обов'язків перед суспільством і особистістю, ... а від кожної людини – додержання своїх обов'язків перед суспільством і державою” [4].

Якщо ж розглядати вітчизняну дійсність, то потрібно зазначити, що соціальний аспект будь-якого процесу доволі часто українськими можновладцями, представниками бізнесу та громадських організацій виноситься на перше місце. Громадськість щиро бажає, щоб кожний представник влади служив народу і громаді, а представник бізнесу – був відповідальний всіма своїми справами і активами перед суспільством, аргументуючи це тим, що вони існують для суспільства, що без останнього – вони, як такі, неможливі, що людська спільнота уповноважує, надає їм право, а отже, покладає на них відповідальність. Але бачення, а надто дії чиновника чи підприємця, є дещо відмінними. Щодо цієї суперечності нашої дійсності не час вести дискусії, необхідно приступати до реальних дій з перетворення соціальної відповідальності в інструмент більш ефективної побудови системи взаємодії державного управління, бізнесу, інституцій громадянського суспільства. Саме цьому може слугувати Міжнародний стандарт ISO 26 000: 2010 “Керівництво з соціальної відповідальності” (далі – КВС).

КСВ формується в сфері бізнесу наприкінці 20 ст. “у благополучних країнах у благополучні часи” і як ідея “не розрахована на кризу” [5], а тому і як явище, і як поняття далеке від довершеності. У сфері бізнесу суть КСВ визначають як належне етичне ведення бізнесу стосовно власних працівників, держави, суспільства, навколишнього середовища та споживачів, виділяючи два рівні: вищий – безпосередня благодійність та меценатство; базовий – виконання законів і сплата податків [6].

Із огляду на те, що упродовж останнього десятиріччя одним з пріоритетних напрямків розвитку бізнесу є розбудова етичної поведінки, на початку 2003 р. Міжнародна організація із стандартизації (International Organization for Standardization, ISO) створила Стратегічну консультативну групу з питань соціальної відповідальності, яка у 2004 р. констатувала необхідність розробки стандарту серії ISO з соціальної відповідальності. Розробка проекту стандарту з соціальної відповідальності проводилась від 2005 р. багатосторонньою Робочою групою ISO з соціальної відповідальності, яка включала в себе експертів і спостерігачів із 99 країн членів ISO. З листопада 2007 р. як член ISO Держспоживстандарт України та група національних експертів приєдналися до процесу розробки проекту стандарту ISO 26 000. Упродовж трьох років українські експерти працювали над проектом зазначеного міжнародного стандарту і у 2010 р. Україна висловила за прийняття Міжнародного стандарту ISO 26 000: 2010 “Керівництво з соціальної відповідальності”. Нині продовжується робота над створенням сертифікаційного національного стандарту України “Системи управління в галузі соціальної відповідальності. Вимоги”.

Основними структурними елементами ISO 26000: 2010 є передмова, вступ, галузь застосування, терміни та визначення, розуміння соціальної відповідальності, принципи соціальної відповідальності, визнання соціальної відповідальності та залучення зацікавлених сторін, посібник із соціальної відповідальності та керівництво по інтеграції соціальної відповідальності в рамках всієї організації [7].

Стандарт визначає відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на окрему людину, трудовий колектив, місцеву громаду, суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору та етичну поведінку, відповідає сталому розвитку і добробуту суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін. КСВ містить, зокрема, такі компоненти, як захист прав людини, навколишнього природного середовища, безпеку праці, права споживачів та розвиток місцевих громад, а також організаційне управління та етику діяльності [8]. Загальна схема структури соціальної відповідальності за ISO 26000: 2010 подана на рис. 1.

Стандарт ISO 26 000: 2010 може застосовуватися для досягнення взаємної довіри із зацікавленими сторонами всіма типами організацій, зокрема урядовими і неурядовими організаціями, оскільки всі вони впливають на суспільне і природне довкілля.

Соціально відповідальна діяльність будь-якої організації єдино можлива лише за умови трьох видів узгоджень чи взаємозв'язків:

- між організацією і суспільством щодо їх очікувань та взаємного впливу їх рішень і дій (відповідальної поведінки);
- між організацією та її зацікавленими сторонами щодо етично відповідального потенційного чи реального впливу на приватних осіб і організації;
- між зацікавленими сторонами і суспільством щодо узгодження, відповідності інтересів зацікавлених сторін, на які впливає організація, та очікуваннями суспільства, оскільки хоча зацікавлені сторони є частиною суспільства, вони можуть мати інтереси, які не відповідають очікуванням суспільства [9].

<p>Дві фундаментальні практики соціальної відповідальності: – визнання соціальної відповідальності; – виявлення зацікавлених сторін і взаємодія з ними</p>						
<p>Основні теми та проблеми соціальної відповідальності</p>						
<p>Організаційне управління (принципи соціальної відповідальності)</p> <ul style="list-style-type: none"> – підзвітність; – прозорість; – етична поведінка; – повага до інтересів зацікавлених сторін; – дотримання главенства закону; – виконання міжнародних норм поведінки; – виконання прав людини 	<p>Права людини (проблеми)</p> <ul style="list-style-type: none"> – належна передбачливість; – ситуації ризику порушення прав людини; – уникнення співучасті; – задоволення скарг; – дискримінація і вразливі групи; – громадянські та політичні права; – економічні, соціальні, культурні права; – права у сфері праці 	<p>Трудові практики (проблеми)</p> <ul style="list-style-type: none"> – оренда та трудові відносини; – умови праці та соціальний захист; – соціальний діалог; – охорона праці та безпека на робочому місці; – розвиток людського потенціалу та навчання на робочому місці 	<p>Довкілля (проблеми)</p> <ul style="list-style-type: none"> – заповнення забруднено; – стає ресурсо-корискування; – зменшення зміни клімату та адаптація до нього; – захист та відновлення природного середовища 	<p>Сумлінні ділові практики (проблеми)</p> <ul style="list-style-type: none"> – протидія корупції; – відповідальне залучення в політику; – чесна конкуренція; – проаганда соціальної відповідальності в межах сфери впливу; – повага прав власності 	<p>Проблеми, пов'язані зі споживачами</p> <ul style="list-style-type: none"> – чесні практики маркетингу; – інформування, укладення угод; – захист здоров'я та безпеки споживачів; – стає споживання; – обслуговування і підтримка користувачів і вирішення спорів; – захист даних і забезпечення конфіденційності споживачів; – доступ до послуг першої необхідності; – освіта, підвищення обізнаності 	<p>Участь у житті громад та їх розвитку (проблеми)</p> <ul style="list-style-type: none"> – участь у житті громад (спільнот); – освіта і культура; – створення зайнятості та розвиток навичок; – розвиток технологій; – створення добробуту і доходу; – здоров'я; – соціальні інвестиції
<p>Інтеграція соціальної відповідальності в організацію (практики):</p> <ul style="list-style-type: none"> – відношення характеристик організації до соціальної відповідальності; – розуміння соціальної відповідальності організації; – добровільні ініціативи в галузі соціальної відповідальності; – обмін інформацією щодо соціальної відповідальності; – зростання довіри до організації щодо соціальної відповідальності; – аналіз і удосконалення діяльності та практики організації щодо соціальної відповідальності. 						

Рис. 1. Загальна схема структури соціальної відповідальності за ISO 26000: 2010

Хоча цей стандарт і не призначений для використання державними організаціями в процесах реалізації їх виконавчої, законодавчої та судової влади, але органи державної влади та місцевого самоврядування можуть застосовувати його (оскільки їх функції схожі з функціями інших організацій, що виробляють товари і послуги, наймають співробітників тощо) не тільки для інформування про їх політику та результати щодо соціальної відповідальності, а і для регулювання системи відповідальності в суспільстві загалом.

В Україні, де бізнес лише виходить із періоду первісного накопичення капіталу і де влада та інституції громадянського суспільства перебувають у стадії становлення, є можливість через КСВ не тільки вибудувати систему взаємовідносин бізнесу, влади та громадянського суспільства, але й вирішити низку проблем модернізації України. На сьогодні загалом ставлення державних органів до КСВ: на національному рівні зводиться до примушування, коли “державні структури згадують КСВ коли необхідно взяти участь у національних чи регіональних благочинних проектах”; на регіональному рівні “органи державної влади втілюють такі компоненти соціальної відповідальності: організаційне управління; дотримання прав людини; дотримання екологічних питань; встановлення контролю якості товарів і практик чесного ведення бізнесу; надання адресної допомоги населенню” [10].

Упровадження політики соціальної відповідальності вимагає від організацій урахування інтересів усіх груп зацікавлених сторін (стейкхолдерів), до яких належать: бізнес-організації, органи державної влади, організації споживачів, профспілки, громадські організації, дослідницькі інституції [11]. Із поміж них органам державного управління та місцевого самоврядування належить особлива роль у впровадженні принципів і системи соціальної відповідальності в Україні. Добровільність виконання принципів та вимог стандарту в діяльності суб’єктів, їх рівноправність та взаємне врахування інтересів кожного не урівнює їх ролі в процесах координації дій щодо імплементації принципів та практик соціальної відповідальності. І саме органам державної влади та місцевого самоврядування, з огляду на їх призначення, належить забезпечити системну реалізацію принципів соціальної відповідальності, оскільки “від парламентських ініціатив, активності чиновників міністерств, місцевого самоврядування в першу чергу залежить, яка соціальна політика буде визначена в країні, які закони та правила в галузі соціальної відповідальності будуть встановлені та які стандарти праці і принципи соціальної відповідальності ми будемо мати на наших підприємствах” [12].

У площині державного управління необхідно розглядати соціальну відповідальність у трьох ракурсах:

- належної державної соціальної політики;
- відповідальності органів державної влади, місцевого самоврядування та посадових осіб за реалізацію функцій та посадових обов’язків;
- корпоративної соціальної відповідальності системи управління (менеджменту) всередині органів державної влади та місцевого самоврядування, побудованої на стандартах, принципах та правилах належної етичної діяльності.

Узгодженість зазначених аспектів соціальної відповідальності реалізується шляхом розробки національної стратегії з корпоративної соціальної відповідальності. Остання в Україні потребує змістовного, нормативно-правового та інституційного оформлення.

Серед іншого, у національній стратегії з корпоративної соціальної відповідальності необхідно визначити:

- засади національної стратегії з КСВ;
- зміст, форми, механізми соціальної відповідальності держави (державного управління) і КСВ органів державної влади та місцевого самоврядування;
- урядовий орган зі сприяння розвитку КСВ та координації дій і заходів;
- основні проблеми, специфіку, особливості застосування та державного сприяння реалізації принципів КСВ у різних суспільних сферах;
- урядову політику у сфері соціальної відповідальності, зокрема щодо просування концепції КСВ та поширення інформації про ініціативи, впроваджені міжнародними організаціями у цій галузі; поширення інформації, що свідчить про зв'язок між застосуванням КСВ та підвищенням конкурентоспроможності компаній та їх авторитету на ринку; популяризації серед іноземних інвесторів результатів використання українськими підприємствами КСВ; заходи щодо сприяння застосуванню КСВ органами державного управління та місцевого самоврядування.

У сфері державного управління система КСВ вибудовується на основі стандарту ISO 26 000: 2010 відповідно до місії, завдань, функцій організації (установи, закладу тощо). Так, на основі існуючих даних [13] стосовно діяльності органів місцевого самоврядування ключовими формалізованими показниками і ключовими точками соціальної відповідальності можуть бути визначення:

- форм прояву і способів фіксації соціальної відповідальності;
- способів оцінки впливу рішень органів виконавчої влади на їхню діяльність та на життя громади і навколишнє середовище;
- принципів прозорості й етичної поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування;
- відповідності та узгодженості із розвитком громади і її добробутом рішень, що приймаються;
- механізмів та процедур урахування очікувань зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень і у прийнятому варіанті рішення;
- способів контролю відповідності службової поведінки посадових осіб органів місцевого самоврядування належним нормам поведінки тощо.

На підставі окреслених особливостей практики державного управління щодо КСВ та зведення представниками органів державної влади змісту соціальної відповідальності до зовнішньої “направленості діяльності організації, а не до діяльності всередині організації (внутрішня КСВ)” [14] доцільно як висновки розгляду проблеми та принципи розробки національної стратегії України з КСВ тезово сформулювати такі теоретико-методологічні напрямки досліджень:

- осмислення одиничними та колективними суб'єктами сутності соціальної відповідальності як реалії, що стосується кожного – відстороненість є нічим іншим як неусвідомленою чи раціонально обґрунтованою суспільною “непритомністю” особистостей, груп, структур, держави;
- усвідомлення суспільної суті, сенсу і змісту діяльності кожним учасником (суб'єктом, актором, творцем), зокрема сфери державного управління у системному процесі життєдіяльності соціуму та природного середовища;

– взаємоузгодження між суспільними суб'єктами розподілу функцій, предметів діяльності, сфер та виду соціальної відповідальності як міри належного забезпечення передбаченого (запланованого) результату;

– забезпечення синергетичного ефекту від взаємодії суб'єктів у забезпеченні соціальної відповідальності в суспільстві шляхом узгодження їх вихідного чи похідного, основного чи допоміжного статусу і ролі, генеруючого чи транслуючого, плануючого-контролюючого чи реалізуючого суспільний результат типу діяльності;

– розробка моделей забезпечення соціальної відповідальності, зокрема: плюралістичного типу, коли має місце спільна відповідальність всіх за розробку загальних параметрів діяльності (мети, завдань, механізмів реалізації) і за отриманий результат та персональна відповідальність кожного за результати в своєму сегменті; моністичного типу, коли суспільна відповідальність акторів (учасників) стосується їх ділянок спільної справи, а координатора – за адекватність цілей, задач, механізмів, за злагодженість процесу і кінцевий результат.

Література

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір [Текст] : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : [б. в.], 2011. — С. 12.

2. Там само. — С. 12.

3. Савченко І. Г. Інституційна відповідальність органів державної влади в умовах розбудови соціальної держави в Україні [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. держ. упр. : спец. 25.00.01. — “Теорія та історія державного управління” / І. Г. Савченко. — Харків : ХарРІДУ НАДУ, 2007. — С. 9.

4. Там само. — С. 9.

5. Хисамов І. Момент истины для КСО / І. Хисамов // Корпоративная социальная ответственность бизнеса. Экспертная оценка и практика в Украине [Текст]. — К. : ТЭФ ОЛБИ, 2008. — С. 6, 7.

6. Там же. — С. 6.

7. ISO 26 000: 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://znaimo.com.ua/ISO_26000.

8. Там само.

9. Там само.

10. Сапрыкина М. Развитие КСО в Украине. Мнения основных групп стейкхолдеров / М. Сапрыкина // Корпоративная социальная ответственность бизнеса. Экспертная оценка и практика в Украине [Текст]. — К. : ТЭФ ОЛБИ, 2008. — С. 80—86.

11. Зінченко А. Г. Соціальна відповідальність в Україні: Погляди різних стейкхолдерів. Регіональний аспект [Текст] / Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. — К. : [б. в.], 2008. — С. 28.

12. Новий міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56>.

13. Россосанський О. Ю. Соціальна відповідальність як методологія діяльності органів місцевого самоврядування в епоху знань [Електронний ресурс] / О. Ю. Россосанський, Н. Г. Закернична. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2011_17/Rossoshan.pdf.

M.Fursa

**DEVELOPMENT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN UKRAINE:
PUBLIC MANAGEMENT PERSPECTIVE**

The essence and the main aspects of the social responsibility of different subjects of social activity are analyzed. The forms of adaptation and how to use tools of corporate social responsibility of government based on the International Standard ISO 26000: 2010 “Guidance on social responsibility” are studied. Analysis of the interaction and areas of responsibility of public administration bodies, business, trade unions, public organizations and other stakeholders in the process of formation socially responsible community in Ukraine is carried out. The necessity of developing and implementing the national strategy of Ukraine for corporate social responsibility is grounded.

Key words: social responsibility, the responsibility of government and non-governmental organizations, corporate social responsibility, ISO 26000: 2010 “Guide to Social Responsibility,” National Strategy of Ukraine for corporate social responsibility, community development, organizational management, ethics of activity.